

איטש לרעהו

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

ליקוט ועריכת: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

שבת קודש יג אייר תשפב: הדלקת נרות: ירושלים: 6:52 תל-אביב: 7:07 חיפה: 7:00 מוצאי שבת: ירושלים: 8:09 תל-אביב: 8:11 חיפה: 8:12 ר"ת: 8:45

פרשת בהר

"לא תרדה בו בפרך"

**שלא להכביד על פועליו, משרתיו,
תלמידיו ובני ביתו בטירחה
ובעבודה קשה!**

**נלמד מהפסוק: "ובאחיכם בני ישראל איש
באחיו לא תרדה בו בפרך" (פרק כו-מו)**

וכתב רבינו יונה ז"ל (בספרו שערי תשובה שער ג-ח): "לא
ישתעבד אדם בחבריו, ואם אימתו עליהם או שהם בושים להחל
דברו, לא יצוה אותם לעשות קטנה או גדולה, אלא לרצונם
ותועלתם, ואפילו להחם צפחת מים או לצאת בשליחותו אל
רחוב העיר לקנות עד ככר לחם. אבל אדם שאינו נוהג כשורה,
מותר לצוותו לכל אשר יחפוץ".

אמרו חז"ל (במד"ר-פרק טו): אמר ר' אבא הכהן בר פפא,
כשהייתי רואה סיעה של בני אדם, הייתי הולך בדרך אחרת
שלא להטריח עליהן שלא יהיו רואין ועומדים מלפני וכשאמרתי
הדברים לפני ר' יוסי בר זבידא, אמר לי צריך אתה לעבור
לפניהם ויהיו רואין אותך ועומדים לפניך ואתה מביאם לידי
יראת שמים שנאמר "מפני שיבה תקום... ויראת מאלוקיך".

לעומת זאת אומרים חז"ל בגמרא (קידושין לג): מנין לזקן
שלא יטריח [לעמוד בפניו] תלמוד לומר זקן ויראת. אמר
רבי נקטינן דאי מקיף חיי. [רש"י: אם הזקן מסבב דרך
אחרת שלא לעבור לפני הציבור - "חיי" - מאריך ימים].

וביאר הגאון רבי זלמן סורוצקין זצ"ל (בספרו **אזנים לתורה**)
שבאמת אין מחלוקת בין דברי חז"ל בשני המקומות. כי
לכל הדעות יש חשש שהזקן יבוא לידי גאווה באם הציבור
יעמוד בפניו. ואף אצל האמורא רב מצינו שכאשר ראה
אנשים מלוים אותו, אמר "אם יעלה לשמים שיאו... כגללו
לנצח יאבד" (איוב כ). אמר זאת כדי שלא תזוח דעתו עליו
(סנהדרין ז). ולכן טוב לזקן ללכת בדרך אחרת שלא להטריח
את הציבור ולמנוע עצמו לבוא לידי גאווה. ואף שע"ז מונע
מצוה מן הציבור, בכל זאת שמירת נפשו עדיפה.

לעומת זאת, כאשר ראה רבי יוסי בר זבידא ענוה יתירה
בתלמידו רבי אבא הכהן בר פפא, שהוא בורח מן הכבוד
ומחפש תמיד דרך אחרת, כדי שלא להטריח את הציבור,
והכיר בתלמידו זה שלא תזוח דעתו עליו כשיקום הציבור
מפניו, על כן ציוה עליו לעבור לפני הציבור כדי שיקיימו
את המצוה המביאה את האדם לידי יראת שמים, שכן
אצלו הדבר לא יעורר רגשי גאווה.

שלא להטריח לאחרים...

ממדותיו הנשגבות של כ"ק האדמו"ר מגור בעל אמרי אמת שלא
לגרום טירחה לזולתו, ולא להעזר באחרים, כל זמן שאינו מוכרח.

מעשה שישב האדמו"ר יום אחד בביתו וסעד ארוחתו, כשילדיו
נמצאים בסמוך לו. כשסיים לאכול קם אל הכיור, נטל ידיו במים
אחרונים, שב אל מקומו ובירך על המזון. שאלה אותו הרבנית: הרי
יכולת לומר לאחד הילדים שיביא לך מעט "מים אחרונים", הרי גם
חינוך יש בזה? מיד נענה: "אמנם כן, חינוך יש בזה... רציני לחנכם, שכל
דבר שהנך מסוגל לעשותו בעצמך אל תטריח בו אנשים אחרים..."
ראש גולת אריאל

כדי שלא יצטרך לקום...

הגאון רבי יואל קלופט זצ"ל (אב"ד חיפה) למד בראדין בגיל 16
בתקופת זמן של חצי שנה. בהזדמנות מסויימת שח הרב קלופט על
גדלות מדותיו של החפץ חיים. וכה סיפר:

"בוקר אחד ישב הוא בהיכל הישיבה לבדו ולמד קודם התפלה.
והנה נכנס החפץ חיים לבית המדרש, ובהבחינו בבחור שיושב ולומד,
הלך בסיבוב סחור סחור סביב בית המדרש עד הגיעו אל מקומו
שבמזרח, כדי שלא יטרח הבחור הלומד לקום בפניו [אף שהיה הח"ח
כבן שמונים וחמש והבחור כבן שש עשרה].
מע"י

שלא לגרום לעבודת פרך...

פעם ראה הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל את אחד התלמידים
אוכל פרי תוך כדי לימודו ומניח את הקליפה על אדן החלון. ניגש
אליו רבי בן ציון ואמר לו: "זהירות! איסור דאורייתא!" נרתע התלמיד
ושאל "מדוע?"

הסביר לו רבי בן ציון: כתוב בתורה (בפרשתינו) "ובאחיכם בני ישראל
איש באחיו לא תרדה בו בפרך". ובכן, למחר כאשר תבוא העוזרת
לנקות, נמצא אתה גורם לה קושי נוסף בעבודה, שתצטרך לאסוף גם
את הקליפות, ונמצאת עובר על איסור גרימת עבודת פרך..."

הוסיף רבי בן ציון ואמר: "גם בבית יש להזהר שלא להשליך בגדים
לריצפה או לפזר כלים במטבח וכדומה, כי בכל אלו אפשר בנקל
להכשל בגרימת עבודת פרך לממונה על הנקיון".

האיר המזרח

עלון עלון "איטש לרעהו" פרשת בהר הוקדש לעילוי נשמת
האישה החשובה מרת גיטא בינא בת ר' זאב וזאלף יחיאל ז"ל הרצוג ע"ה

נלב"ע ט' אייר
ת. נ. צ. ב. ה.

“שתתן מדת הבטחון בלבה של אשתי”...

בימי מצוקה, כאשר הגאון **רבי יוסף חיים זוננפלד** זצ”ל ואשתו חיו חיי צער ורעבו ללכם, הצטער מאוד בצער אשתו, ולא היה יכול לראות בצרתה ודאגת ליבה. או-אז נשא רבי יוסף חיים עיניו לשמים ואמר: **“רבנו של עולם**, להתפלל שתזמין לי ממון איני יכול ואיני רוצה, כי מתנת חינם לא אקבל. ולבקש שאמצא אבידה איני רוצה, כי ע”י כך תצטרך לצער אחד מבריותך, וזה אינני רוצה אפילו מגוי. כי אינני מבקש שגוי יאבד דבר כדי שאני אמצא, משום שאיני רוצה להנות מצערך של שום בריה בעולם אפילו מנכרי. אלא מבקש אנכי שתתן מדת הבטחון בלבה של אשתי, ואם תמלא בקשתי זו, נמצא אני נהנה ואין העולם חסר כלום...”

והעיד הגרי”ח זוננפלד: “ה’ שמע את תפילתי וכל ימיה לא התלוננה אשתי על חוסר הפרנסה.” **האיש עה”ח**

הבטחון וההשתדלות...

טרם צאתם של ראשי רשת כוללים לחו”ל להתרים יהודים עשירים למען הכוללים, נכנסו לקבל את ברכת הדרך **מהגראי”ל שטיינמן זצ”ל**. הם הכניסו איתם אדם שיצלם ויסריט את ברכתו של ראש הישיבה. הרב שטיינמן שאלם: “מדוע הבאתם צלם?” והשיבו: “היום בלי תמונות, לא תורמים וזה בגדר השתדלות.”

הטיח בהם הרב שטיינמן תוכחה מתוך אהבה: “אם לא יהיו תמונות לא יתרמו לכם! אינכם מאמינים בהקב”ה, רק בצלם. אין זו השתדלות! הכסף אינו מגיע בזכות התמונות אלא ברצון ה’! טירחת הנסיעה היא השתדלות מספקת. הלימוד של האברכים והתפללות להקב”ה הן הם ההשתדלות להשיג תקציבים, וכי אין די להקב”ה כסף להביא לכם גם ללא הסרטות! **חכימא דיהודאי**”

מנוחת נפש הבוטח...

בחלק השני של מאמרנו הארכנו על “מנוחת נפש הבוטח” של הגאון **רבי חיים קניבסקי זצ”ל**. דוגמא אחת מיני רבות מספר בנו: פעם היינו צריכים לנסוע מחוץ לעיר. הלכנו לתחנת האוטובוס ברחוב נחמיה וראינו מרחוק את האוטובוס מגיע לתחנה. הסתפקנו האם לרוץ לאוטובוס, מכיון שאם נפסידו, נאלץ להמתין כמה שעות לאוטובוס הבא. רבי חיים הכריע מיד: “לא לרוץ, אם נגזר עלינו לנסוע באוטובוס הזה, הוא יחכה לנו...”

ראינו את האוטובוס יוצא מהתחנה. לפתע נעצר אחרי כמה מטרים, הנהג יצא לבדוק משהו במנוע. אנחנו שהגענו בנתיים למקום, עלינו על האוטובוס, ולאחר מכן עלה הנהג והמשיך בנסיעה...

עוד מספר בנו: עם מדת הבטחון שהיתה ברבי חיים היה מיעץ גם לאחרים. יום אחד אמר לי בשמחה רבה: “היום היתה לי ברית מעניינת” (שהיה בה סנדק), וכך סיפר: “לפני שנה הגיע אלי יהודי וסיפר שהוא ואשתו בדרך לשדה התעופה לטוס לארה”ב לצורך טיפולים, משום שזמן רב שלא נפקדו בזש”ק ומבקש ברכה.

“אמרתי לו: למה לך לנסוע, טיפולים זה לא פשוט ויש בזה שאלות. אם נגזר שיהיו לך ילדים, יהיו לך. ואם לא נגזר, לא יועיל כל הטיפול. חבל על הכסף והמאמץ.” אותו אדם נדהם אבל שמע וקיבל. הוא ואשתו החליטו שמבטלים את הנסיעה וחוזרים הביתה. היום הייתי בברית של הבן שנולד להם...

הבוטח בה’ שמספק לו כל צרכו, הריהו שמח בחלקו ואינו דואג דאגת המחר!

נלמד מהפסוק: **“ואכלתם לשובע... וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית... וציויתי את ברכתי”** (פרק כה-ט, כ, כא)

והקשו המפרשים: **וכי אם לא ישאלו “מה נאכל בשנה השביעית” לא יצוה הקב”ה את ברכתו ומדוע תלה את ברכתו ב”וכי תאמרו מה נאכל”!** ומפרש הספורנו, שאם לא ישאלו “מה נאכל” יקויים בהם **“ואכלתם לשובע”** – שיהיו הפירות רבי המזון כענין שהיה בעומר שהיה מספיק לגדול כמו לקטן כאמרם ז”ל **“אוכל קמעה ומתברך במעיו”** וממילא יספיקו פירות הששית גם לשביעית. ואולם אם **“יאמרו מה נאכל”** כלומר: כאשר יסופק הדבר אצלם ולא יבטחו שיהיה המעט מספיק באיכותו, או אז **“ועשת את התבואה לשלוש השנים”** באופן שתשבץ העין מראות, ואז תספיק הכמות.

הבוטח בהש”ת – אוכל לשובע נפשו

הסבא מנובהרדוק (בספרו מדריגת האדם – דרכי הבטחון) הוסיף לתמוה: אימתי ישאלו “מה נאכל”? הרי קודם שנה ששית שעדיין לא זמן קיום המצוה אין סיבה לשאול “מה נאכל” ואילו בשנה השביעית הרי יראו כבר את הברכה ושוב אין מה לשאול?

וביאר הסבא מנובהרדוק בדרך מקורית: למען האמת, אדם לא ישאל “מה נאכל” לא בשנה השישית ולא בשביעית אלא דוקא בשנה הראשונה! כי כך טבעו של אדם החסר במדת הבטחון ש”צופה ומביט למרחוק” ודואג היום לא רק את דאגת ה”מחר” אלא גם את דאגת השנים הבאות... כי יודע שבעוד מספר שנים תגיע שנת השמיטה ויצטרך להוביר את שדהו, על כן דואג כבר מעתה ושואל מה יאכל אז. ועל כן, מטרת נפשו שמא לא ישיג די סיפוקו, מתחיל לקמץ ולחסוך היום בשביל המחר...

הוא שנאמר (משלי ג’-כה) **“צדיק אוכל לשובע נפשו ובטן רשעים תחסר”**. כלומר: הצדיק שבוטח בהש”ת שימציא לו תמיד את מזונו, אינו מקמץ וחוסך היום בשביל המחר אלא אוכל “לשובע נפשו”. לא כן הרשע שאינו בוטח בהש”ת ולכן דואג מה יאכל מחר, בטנו “תחסר” משום שמקמץ וחוסך היום ממזונו ומחסיר מבטנו בשביל המחר...

והרי זו כל מטרת השמיטה שגם בששת השנים כשעוסק בשדהו יבטח בהקב”ה ולא בכוחו ועוצם ידו, ונמצא בדאגתו זו מפסיד את כל תכלית שנת השמיטה. לכן כתבה התורה: **“ואכלתם לשובע וישבתם לבטח עליה”** – אין זו רק הבטחה אלא ציווי! כלומר: **“אני מצוה לכם שתאכלו לשובע, ולא תצמצמו כלל, אלא וישבתם לבטח עליה”** – ללא פחד וללא דאגת המחר בגלל שנת השמיטה, וממילא לא תזדקקו להשתמש בתחבולה הזו של קמצנות וחסכון, אלא, **“ואכלתם לשובע”**.

מנוחת נפש הבוטח

ואין זה רק ענין סגולי, אלא כך הטביע הקב”ה בבריאה, שעצם הפחד וחוסר הבטחון מקלקל ומזיק! וכפי שכתב הגאון **רבי חיים קניבסקי זצ”ל** (בספרו **אורחות יושר** – סימן כג): **“יש אנשים שמפחדים תמיד ומתיראים מכל מיני פורענויות וכו’ וכל ימיהם בפחדים ודאגות מכל מיני דברים, שמא יהיה כך ושמא כך. ויש שמרוב פחדים מתיראין לנסוע למקום אחר וכו’ וזו הנהגה מאד לא טובה... וגם הדאגות מזיקות לגוף וגורמות לכל מיני מחלות רח”ל”**. ומביא לכך ראיות מחז”ל עיי”ש.

ורבי חיים קניבסקי עצמו, היה בימי חייו דוגמא חיה ומוחשית לשלימות האמונה והבטחון. מלבד מה שהיה גדול הדור בזכירת וידעית התורה והשקידה בה, היה גם גדול הדור [ואולי מגדולי הדורות] ב”מנוחת נפש הבוטח”. ונפרט:

הנה מטבעו של עולם, המדקדק מאוד בקיום ההלכות נראה לפעמים לחוץ מאוד (ו”נערוויין” בלע”ז) שמא עדיין לא יצא ידי חובת הדיקדוק בקוצו של יו”ד. קל וחומר כשמוסיף על עצמו מידי יום חובות לימוד בהספקים גדולים, שאז וודאי קשה לו למצוא רגע פנוי לזולת. כל שכן אם בנוסף לכל זה מקדיש מזמנו לשמוע ולייעץ לעשרות אנשים ולהשיב על עשרות מכתבים מידי יום. במצב זה, מדרך הטבע, אמור להראות לחוץ ביותר. דחוק ובהול בזמן, להאיץ בכלם ולרוץ ממקום למקום. על אחת כמה וכמה כששם על לבו צערם וצרותיהם, של הבאים לפניו ובוכה עמהם, כמעט לא אפשרי לאכול ולישון כראוי וללמוד בישוב הדעת, כדמצינו אצל רבים מגדוה”ת.

ואם כך, מתעצם הפלא עד למאוד, היאך יתכן מה שראינו כולנו, שרבי חיים שנטל על עצמו את כל העומס הכפול והמכופל הזה כפי שפירטנו, מעולם לא ראוהו רץ מאיץ ודוחק, אלא אדרבה, היה נראה האדם הנינוח, הרגוע, השליו והמאושר מכל אנשי תבל! היאך יתכן שבכזה לחץ יומי של עומס עבודה עצום שאין משלו בעולם, יקבל בסבלנות אין קץ גם את אותו ילד קטן שבא לתומו לשאול את שאלתו בחומש, יקבלו באותו חיוך של רוגע, נחת ושמחה, כפי שקיבל את שאר הת”ח ושועי עולם!?

רבי חיים עצמו נדרש להשיב על שאלה זו. וכך אמר: “זה אפשרי רק אם חיים עם התורה בלבד! ועושים רק את רצון ה’ כפי שכתוב בתורה! ובטחים בהש”ת בכל דבר ללא כל חשבון אחר! ויודעים שמה שנגזר, זה מה שיהיה!” הנה כי כן, הומחש לנו מושג “מנוחת נפש הבוטח” בכל יפעתו ועוצמתו **(וראה עוד במסגרת על רבי חיים)**.

להחזיק ולתמוך באדם העומד ליפול בפרנסתו!

נלמד מהפסוק: "וכי ימוך אחיך ומטה ידו והחזקת בו" (פרק כה-לה)

ופירש רש"י: "אל תניחהו שירד ויפול ויהא קשה להקימו אלא חזקהו משעת מוטת היד". ואמרו חז"ל בתו"כ: הא למה זה דומה? למשאוי על גבי החמור עודנו במקומו אחד תופס בו ומעמידו, נפל לארץ, חמשה אין מעמידין אותו. ומנין אם החזקת אפילו ארבעה וחמשה פעמים חזור והחזק? תלמוד לומר והחזקת בו."

מדוע הסמיכה התורה את הפסוק "כי ימוך אחיך" לפרשת שמטיה? אומר **המגיד מדובנא**: כדי ללמדינו, שאף כי אמנם האדם ביחס לעצמו נצטוו להיות מושרש היטב במדת הבטחון ולא לדאוג ולשאול "מה נאכל" כפי שמלמדת פרשת שמטיה. אך ביחס לזולת, אין לסמוך עבורו על מדת הבטחון אלא יש לפעול למענו ולקיים "והחזקת בו"...

על חובת קיום מצות "והחזקת בו" מובא בשם **החפץ חיים (ח"ח עה"ת)** שאמר את הדברים המאלפים הבאים: "איתא בספרים הקדושים, שלאחר פטירת האדם שואלים אותו על כל מצוה אם קיימה כדון, ומה נורא הדבר אם ישאלוהו אם קיים את המצוה הזאת של "והחזקת בו". שכן בשעת חייו של האדם קרה בוודאי, שאיש עני בא אליו בבקשה להלוות לו על המשכון איזה סכום הנחוץ לו לפרנסת אנשי ביתו. ובתחילה עוד היה מסוה הבושה על פניו ונסתפק אם ללכת או לא, עד שהרעב הציקו והיה מוכרח ללכת. ולבסוף דחהו אותו המלוה בשתי ידים והוא נשבר לבו בקרבו ושב לביתו בבושה וכלימה."

והנה - ממשיך החפץ חיים - כל בני ביתו מצפים לשובו, אולי יבנו מההלואה הזאת. אבל כשבא אביהן בידים ריקות, התחילו לבכות כולם במר נפשם ובכייטם עלתה למרום, ועל ידי זה נתגבר כח הדין בעולם, כי בניו נתעטפו ברעב, והחלשים שבהם נפלו למשכב. התחילו תובעים את האיש הזה על מעשיו, ואמרו לו: עמוד בדין והבט מה שגרמת במעשיך ובאכזריותך, על כל בני ביתו של העני הזה, וכמה התגברה על ידך מדת הדין.

מפטיר הח"ח: מה שאין כן אם השכיל אל דל, והלווהו שיוכל לפרנס בני ביתו, ברכות יבואו עליו, כי קיים המצוה של "והחזקת בו".

ובספרו אהבת חסד (פכ"א) כתב הח"ח: הכלל במצוה זו שישתדל בכל מה שביכולתו להחזיק את חברו. אף אם ממציא לו מלאכה להשתכר בה וכיו"ב, מקיים "והחזקת בו". ומכאן תוכחת מגולה לאותם אנשים שצריכים פועל וכיו"ב, אינם מדקדקים לשכור זוקא ישראל... והלא יהודים אלו שאינם עשירים שייך עליהם הכתוב "וכי ימוך"..." והחזקת בו... וחי אחיך עמך". ויש להעדיפם על עכו"ם אף ביותר דמים. (כדמוכח בתשובת רמ"א סימן ו) עכ"ד הח"ח.

על מצב כזה בו נמצא העני נאמר "אשרי משכיל אל דל" (תהלים לב) שפירושו: אשרי מי שמשכיל לראות בזמן את תחילת נפילתו של העני, ועוד בטרם יהיה קשה להקימו, מחזיק בו בדרך מכובדת שלא ימוט, ויש בזה ב' יתרונות:

א) שמונע את נפילתו המוחלטת. **ב) מונע** ממנו את הבזיון לבקש נדבה. ושכרו הוא מדה כנגד מדה, כפי שנאמר בהמשך הפסוק "ביום רעה ימלטהו ה'". שגם הקב"ה ימלטו מן הרעה בטרם תגיע אליו.

פי שנים מהמחיר שנקב...

פעם נכנס איש אחד לביתו של הגאון רבי אליהו חיים מייזל זצ"ל (אב"ד לודז) וביקש למכור לרב ספר "מנחת עני". שאלו רבי אליהו חיים מה המחיר, והלה נקב מחירו.

שמע זאת נכדו של הרב ואמר: יש לנו בבית שלוש ספרים מן הספר הזה ולמה לך גם רביעית? רבי אליהו חיים לא ענה לו אלא הוציא מכיסו סכום כפול מן המחיר שנקב ונתן לאיש שנפרד ממנו בשמחה.

אחד ממקרובי הרב שהיה נוכח באותו מעמד, שאלו לפרש הדבר, אמר לו רבי אליהו חיים: אמת נכון הדבר שיש לי שלושה העתקים מן הספר הזה, אבל הלא יום חמישי היום, ובוודאי זקוק האיש להוצאות שבת, והוא מתבייש לבקש, אבל אני יודע כמה הוא זקוק לכסף, ולכן נתתי לו פי שנים מן המחיר שנקב.

מאורה ש"ת

משכיל אל דל...

בין הבאים לשחר לפתחו של הצדיק רבי חיים סנואני זצ"ל, היה יהודי עני מרוד שהתפרנס מאיסוף אשפה ברחובה של עיר. משכורתו שהיתה דלה ביותר הספיקה בקושי רב לכלכלת בני ביתו, עד שלא נתאפשר לו לקנות בגדים לעצמו, לכן הסתובב כל הזמן באותם בגדים מלוכלכים.

מצבו העלוב של היהודי, נגע ללבו הרחום של רבי חיים סנואני אשר רצה להטיב עמו ולסייעו ברכישת ביגוד הולם. ומכיון שידע שהלה יבוש לקבל כסף צדקה, התחכם כנגדו. הוא שהכיר בטבעו של היהודי המצטיין באמונת חכמים טהורה ומחבב כליהם של צדיקים, הלך בכבודו ובעצמו לחנות בגדים וקנה את הביגוד הנצרך ליהודי כשבדעתו להגישם לו כבגדים שלו.

רבי חיים עשה שימוש קל בבגדים, וכאשר שיחרר העני שוב לפתחו, אמר לו רבי חיים: "הואיל ומצאת חן בעיני, ברצוני להעניק לך מתנה מיוחדת שאינני נוהג לתת לכל אחד". ובתוך כך הושיט לו בחיך לבבי את הבגדים.

שביב אור ניצת בעיני היהודי, בפנים קורנות מאושר נטל את צרור הבגדים ובלבו חשב: מה גדולה הזכות שנפלה בחלקי להשתמש בבגדיו של רבי חיים סנואני. היהודי הודה בפה מלא לצדיק על מתנתו הנפלאה, ומני אז התהלך בבגדים אלו שהלמו היטב את מדותיו.

לשמחתו של רבי חיים סנואני לא היה קץ, על כך שזכה לשמח את העני ולתת לו צדקה בעקיפין, מבלי שהלה יבוש בכך.

מורשת ספרד

"וכי ימוך אחיך והחזקת בו..."

המעשה שלפנינו אירע לפני שנים רבות. אחד הגבירים שהיה ירא שמים ומפזר ממונו לצדקה נקלע לקושי כלכלי גדול. הגאון רבי חיים קניבסקי זצ"ל שמע על כך ופנה במכתב מיוחד לאחד מהעשירים הגדולים והידועים של העולם החרדי, בבקשה לסייע לאותו גביר הנתון במצב כלכלי קשה, ובקשו שיואל בטובו לתת לו הלואה גדולה שעשויה בסייעתא דשמיא להעמידו על רגליו ויחזור לגדלותו, כפי ציווי התורה "וכי ימוך אחיך... והחזקת בו" - אל תניחהו שיפול אלא חזקהו וכו'.

אותו עשיר לא נענה לבקשתו של רבי חיים אלא השיב בנימה של זילזול ואמר: "אני לא מתעסק עם פושטי רגל!" כאשר שמע רבי חיים את תשובתו של העשיר הגיב ואמר: "כנראה הוא שכח מה זה להרגיש נצרך ולכן הוא מדבר כך. הוא חושב שלו עצמו זה לא יכול לקרות!..."

והנה לא חלף אלא זמן מועט ואותו עשיר מפורסם נקלע לפתע לקשיים עצומים עד שהוכרז כפושט רגל בניגוד לכל התחזיות.

יש לציין, כי גם אותו עשיר היה ירא שמים, והבין את טעותו הגדולה. הוא נכנס לחדרו של רבי חיים כדי להתנצל בפניו וטען שלא הבין את כוונת הבקשה. הוא חשב שמדובר להכנס כשותף בעסק של אותו גביר ולא כהלוואה, הוא הוסיף וביקש והתחנן לרבי חיים שימחל לו ויברכו שיחזור למצבו הקודם... אך רבי חיים סירב לברכו מטעמים שונים. ורק לאחר כחמש שנים התבטא כי "הוא כבר נענש מספיק" ובירכו, ואכן הלה החל מני אז להצליח בעסקיו וחזר לעשירותו הקודמת.

מפי הראי"ש שליט"א

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

הקנאה המסתתרת

סיפור נפלא בו משתף אותנו אחד הקוראים:

שני בחורי ישיבה הגיעו ל"שידוכים". לצורך העניין נשתמש בשמותיהם הבדויים לרנר וזינגר. 'לרנר' היה ללא ספק "בחיר הישיבה", ואילו 'זינגר' בחור טוב מאוד - אך רחוק ממעמדו של לרנר.

כאשר התארס זינגר עם ההצעה הטובה ביותר שהייתה על הפרק, הופתע לרנר מאוד. רוחו נפלה. ליבו נשבר לרסיסים. בקושי מסוגל היה ללמוד סדר-בקיאות...

מה שבעיקר כאב ללרנר זה לא שזינגר התארס לפניו עם שידוך מצוי, אלא העובדה שהוא - בחיר הישיבה - לא מסוגל לעכל זאת!

הוא האמין באמונה שלימה שהשידוך לא היה "באשערט" [מיועד] עבורו, ולא הצליח להבין כיצד הדיכאון משתלט עליו. מה פשר ה'תשעה באב' הפרטי שלו... האם הוא יצור כל כך שפל שאינו מסוגל לראות בטובת חברו?!

בצר לו פנה - יחד עם זינגר! - אל תלמיד-חכם חשוב שרבים נהנים ממנו עצה ותושייה. הלה, ביקש לקרוא איתם יחד את הפסוקים בפרשת 'שופטים' אשר מתארים את ה"יוצאים למלחמה".

היו מכריזים שכל מי שבנה בית חדש ועדיין לא חנך אותו, ישוב לביתו. מדוע? כי שמא איש אחר יחנוך את הבית. מסביר רש"י: **"ודבר של עגמת נפש הוא זה"**.

הלוא הדבר נורא ואיום: מדובר כאן באדם שיוצא למות במלחמה, ועצם זה שהוא ימות ולא יחנוך את ביתו, זו עדיין לא סיבה מספקת להחזיר אותו משדה הקרב. מהו "הדבר של עגמת נפש"? המציאות שאיש אחר יחנוך את הבית!

אלא שירדה תורה לסוף דעתו של אדם, שכת הקנאה הוא אחד הכוחות החזקים ביותר בעולם. וכלשון הכתוב במשלי (כז, ד) **"ומי יעמוד לפני קנאה"**.

ואם כן - סיים התלמיד חכם ואמר - ראשית מוטל עליך, הבחור החשוב לרנר, להירגע: אתה לא "בן יחיד" בנושא זה. אלא מאי? צריך באמת לעמול לשרש את המידה הזו... ('בינת המידות')

* * *

דומה שבעצה הזו מונח סוד גדול: אם אדם רק יהיה מודע לחסרונות שלו - הוא ידע את המוטל עליו לעשות!

אך כאשר אדם כלל לא מודע שהפעולות שלו נובעות מחמת מידת הקנאה, מה הסיכוי שהוא יתמודד עם המידה?

חוסר המודעות נעוץ במיוחד כאשר עוסקים בדבר מצוה, שאז עשויים להסתנוור ולא ללמוד את המציאות באור הנכון - כפי שנלמד מהסיפור הבא:

עודי נער צעיר - מספר בעל המעשה - נקלעתי לאתר-בנייה שם ניסיתי את כוחי בשבירת לבנים דקות (וכתוצאה מסיפורי רפאל הלפרין...) לא אשכח כיצד האמנתי באמת ובתמים שאם אתרכז עד כלות הכוחות, ואאמין בתוך תוכי שאכן בכוחי לשבור את הלבנים - אצליח...

תכל'ס, נשברו כמה לבנים, לא זוכר בדיוק איך, ויצאתי מהמקום עם תחושת החמצה שנכשלתי בגזל.

מהר מאוד ניגשתי לבעלים, אותו הכרתי, וביקשתי לשלם על הלבנים. הוא התחיל להסתפק ולהתחשבן כמה בדיוק המחיר, אז הבאתי לו קצת יותר (היה מדובר בשקלים בודדים בסך הכל) אך הוא לא הסכים לקבל יותר. רצה שהסכום יהיה מדויק. הוא טען כך: אני בונה כאן בית כנסת מכספי הפרטי, ומעוניין שהכל יהיה משלי. כיון שכן אינני רוצה לקחת יותר ממה שזה עלה...

בסוף הגענו לעמק השווה של סכום מסוים וזהו.

* * *

כבר בשעת מעשה הייתה תמוהה בעיני ההקפדה היתרה שלו, שאחרים לא יהיו שותפים במצוה! אחר-כך הבחנתי שזו בעצם לשון המשנה במסכת אבות "הרוצה שיתן ולא יתנו אחרים עינו רעה בשל אחרים" (אבות פ"ה מ"ג) שוב קראתי את העובדה הנוראה הבאה (ב'קריאה בקריה'):

יעקב השיכור התגורר בקראקא. בסופי שבוע היה מבזבז את משכורתו הקטנה על רכישת "מְעַד" - שיכר. פעם אחת הגיע לרכוש את השיכר, אך ענייה בשם אסתר התייצבה לעומתו והתחננה: אתה הולך לבזבז את כספך על מְעַד, בעדו שלי אין כסף אפילו לנרות של שבת! תרם לה את כספו, פנה לביתו, נכנס התמוטט ומת. במוצ"ש הופיע בבית הרמ"א ותבע אותו לדין-תורה, הרמ"א שלא שמע על מותו סבר שזו עוד מהתלה של שיכור וגירשו מעל פניו. לאחר מכן הררה: כיצד הצליח השיכור להיכנס מבעד לדלת הנעולה? יצא לברר ושמע שהוא כבר נקבר נפט ונקבר בערב שבת. הבין שדברים בגו.

לאחר שחזר השיכור שוב סיפר שהצדקה שנתן בערב שבת, גרמה לו את הזכות להתמנות כשליח לרמ"א. ואז סיפר שהתביעה על הרמ"א שהוא מתרים לצדקה רק נדיבי עם - ולא את המון העם שישתתפו במתנות קטנות - ובכך נמנעת מצוות הצדקה מן הכלל (ספר 'דברי דוד' השלם).

**היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון?
ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il**